

ЛИТЕРАТУРЕНЪ ЧАСЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО, НАУКА И ОБЩЕСТВЕНИ ВЪПРОСИ

ЛИТЕРАТУРЕНЪ ЧАСЪ

LITERATUREN TCHAS

Hebdomadaire littéraire, artistique et scientifique

РЕДАКТОРЪ: П. К. ЧИНКОВЪ

София, 5. VI. 1935. Година седма

Годишенъ абонаментъ 140 лв., полугодишенъ

75 лв., за странство 200 лв. Обявления: 4 лв.

на кв. см. предплатени. Обявления въ хрониката

10 лв. на редъ. На настоятели специални отстъпки.

Ръкописи назадъ не се връщатъ

9(278)

БРОЯ
4
ЛЕВА

Излиза всѣка сръда, годишно 40 броя.
Издава: КНИГОИЗДАТЕЛСТВО „АЗБУКА“ А. Д.
ул. Бачо Киро № 2, София. Телефонъ 30-72
Всичко да се изпраща на този адресъ

ОТЪ ПОЕТА ДО БОРЕЦА

Българската национална идея и народния поетъ

Не може да се говори и пише за Иванъ Вазовъ, безъ да се изтъкне какво гениално възпѣние на националната идея бѣше той и безъ отъ себе си да се подчертае разликата между него и всички други днешни проповѣдници на националната идея.

Не говоримъ за площадни агитатори и партийни демагози, които, и по-рано и сега още, непрестанно протрѣбватъ по всички посоки на вътрѣшна национална идея. Тѣхната неискреностъ е очевидна и затова и толкова по-отвратителна.

Но ние имаме редица искрени апостоли на националната идея, талантлив и безкористни хора, които ще заслужатъ благодарността на поколенията. Все пакъ, тѣхното дѣло носи признаци на разсѣяностъ, а затова и на едно чисто човѣшко, субективно предпочитане на интереси на единъ български край предъ другъ. То е позеца или по-малко плодъ на локаленъ патриотизъмъ.

У Ив. Вазовъ националната идея бѣше рожба на едно поетическо сърце. У него националната идея нѣмаше начало и край, нѣмаше граници. И ако поетътъ бѣше повече общественикъ, колкото поетъ, ние щѣхме да имаме единъ пламененъ борецъ на националната идея, а не само единъ неинъ поетъ. За жалостъ, Вазовъ не бѣше борческа натура. Но затова пъкъ, за щастие, не бѣше и шовинистъ.

Днешното време търси своя поетъ и борецъ същевременно. Свѣтовната история е доказателство колко рѣдко въ вѣковете се раждатъ такива гениални натура. И колко често се раждатъ борци безъ интуитивния потикъ на едно поетическо сърце. Все пакъ, българската национална идея сигурно ще намери единъ денъ своя борецъ, който ще има поетическото вдъхновение на народния поетъ.

П. К. Чинковъ

Вазовъ и критиката

Всички знаемъ каква упорита, жестока и понѣкога неморална борба се води между Вазовъ и групата около Д-ръ Кръстевъ. Цѣли десетилѣтия литературниятъ животъ въ България се движилъ отъ една група, чиято главна целъ е да преодолѣе и обезсили дѣлото на Вазова. Пенчо Славейковъ, Яворовъ, Петко Тодоровъ, а по-късно Траяновъ, Лилиевъ, Ем. п. Димитровъ, Л. Стояновъ, чието дѣло е въ прѣка зависимостъ отъ завоеванията на групата „Мисль“, сж въ непрекъсната вражда съ изкуството на оногova, когото днесъ всички признаватъ за народенъ поетъ и за патриархъ на българската литература. Тая борба не бѣ плодъ на капризи и лични чувства. Тя е въ зависимостъ отъ историческото развитие и сама осмисля, обуславя културния напредѣкъ въ България. Д-ръ Кръстевъ, както и символистътъ по-късно, идѣха съ нови естетични вкусове, съ ново обществено съзнание, което ги отдѣляше, понѣкога доста рѣзко, отъ духътъ на Вазовското изкуство. Отъ затвърдяването на Пенчо Славейковъ насамъ нашата литература се насочва по две линии — едната е Вазовска, другата модернистична; въ сърдцето на първата стои здравата домашна традиция, импулсътъ на втората сж въ прѣка връзка съ чужди образци. По едно време Вазовъ остава изолиранъ отъ младитѣ поколения, които потѣваха изцѣло въ стремение си да приличатъ на западноевропейци. И не само това — справедливостта налага да признаемъ, че, особно въ областта на стихотворната техника, младитѣ поколения превъзможнаха Вазова и отидоха далечъ напредъ. А този напредѣкъ бѣ органически свързанъ и съ единъ новъ, по-финъ, по-аристократиченъ лиризмъ. Поезията ни презъ последнитѣ двадесетъ години отъ живота и дейността на Вазова постигна съвършенство и даде нова откровения, въ сравнение съ които Вазовския стихъ звучеше архаично.

Развитието на белетристиката ни, обаче, стоеше все въ яки, видима и

сякашъ непреодолима зависимостъ отъ Вазова. Тамъ скокове и лѣкатушения не можеха да ставатъ, тамъ чуждитѣ влияния се стопяваха въ изведнажъ и безъ остатѣкъ. Та и до днесъ днешенъ белетристичката ни е въ прѣка, ясна стилова и идейна подчиненостъ на Вазова, и денъ днешенъ страници отъ неговитѣ романи, разкази и пѣтни бележки стоятъ като образци на съвършено, вдъхновено изкуство. Това, изглежда, нѣкои отъ ония, които водиха въ миналото люта война съ Вазова, не сж можали да почувствуватъ. Тѣ бѣха чужди и на патоса, на онова чисто българско очарование, което излъчватъ произведенията на Вазова и съ което той е близъкъ намъ, на по-младитѣ поколения.

Вазовъ въ своята дълга писателска и гражданска дейностъ остарява въ много посоки, имаше въ неговото изкуство нѣща, които не звучаха вече нито красиво, нито убедително — и, все пакъ, той никога не е преставалъ да носи внушенията на своя изключителна природа, на величието, което безспорно имаше неговия духъ. Това величие се отразяваше както въ отзивчивостта му къмъ сѣдбата на народа и държавата ни, тъй и въ красивия Вазовски слогъ, въ сочнитѣ и вдъхновени неговии образи.

За жалостъ, увлѣчени въ една борба, която отдавна бѣ безсмислена и въ свои лични предпочитания, които не всѣкога бѣха безкористни, нѣкои наши критици въ близкото минало не можаха да схванатъ народностното и културно-историческото значение на Вазова. Д-ръ Кръстевъ и Боянъ Пеневъ враждуваха съ народния поетъ до края на живота си. Ние, които дойдохме като тѣхни ученици, които ценимъ заслугитѣ имъ за обогатяване на българската литературна наука (особно тия на Пеневъ), трѣбва да поправимъ тѣхнитѣ грѣшки. Въ свѣдѣностъ, отъ това едва ли има нужда. Времето оправя всичко, то най-сигурно и най-ясно подбира ценноститѣ отъ миналото.

Днесъ можемъ да констатираме,

Две художествени изложби

Миналата седмица откриха своитѣ първи самостоятелни художествени изложби две безспорно талантливи художнички — Вѣра Лукова въ „Кооп“ и Александра Мечкуевска въ салона на ул. „Аксаковъ“.

Вѣра Лукова

Има хора, които живѣятъ винаги и навсѣкжде съ мисълта да бждатъ оригинални на всѣка цена. Такива хора обикновено се затварятъ въ себе си, заживѣватъ съ книгитѣ и списанията и прелиствайки ги търсятъ нѣщо „много интересно“, нѣщо като опиумъ, което да ги упои и замае съ своята оригинална новостъ. За съжаление, тѣ не забелязватъ, че по този начинъ излизатъ отъ орбитата на собственитѣ си дарования, изсушаватъ своитѣ дарби въ безплодно умуване и най-често свършвайки съ подражание на автори, чиито произведения отговарятъ малко или много на тѣхния темпераментъ.

Вѣра Лукова не спада къмъ тази категория обезвѣрени хора. Винаги енергична и съсредоточена още съ самото си излизане на сцената на нашия художественъ животъ, тя показва едно оригинално виждане на съвременния свѣтъ. Фигуритѣ, които изобразяваше въ своето изкуство, не идваха отъ своитѣ удобно наредени съвременни жилища, а отъ изподрасканитѣ отъ варварската рѣжа стенописи на полуразрушенитѣ паметници. Съ това тя обърна вниманието на мнозина любители на оригиналното и отъ тогава нейното име започна да се срѣща по вестници и списания. Съ това изкуство, обаче, не можеше да се отиде дал чѣ. Художницата не би могла цѣлъ животъ да контунира плоскости и после да ги издразква съ зѣрха на ножа. Съ тази последна операция

че най-много мили и трайни ценности, чрезъ които да осмисляме, да контролираме и да вдъхновяваме себе си за културно народностно творчество, ни е оставилъ Вазовъ. Него ценимъ като прѣвъ класикъ, първа неоспорима величина въ нашето изкуство, следъ Ботйова. Той закрепи, облагороди и направи свято народното ни съзнание. Това групата около Д-ръ Кръстева не е схващала — може би, защото живѣеше съ идеали малко отчуждени отъ дейния животъ. Само Владимиръ Василевъ не се увлѣче въ традиционната групова вражда срещу Вазова и тъй даде най-решителното указание за пъргавостта на своя духъ, за честта и за критичното си проникновение.

Г. Константиновъ



АЛ. МЕЧКУЕВСКА

ПРОЛѢТЪ ВЪ КРИЧИМЪ

възможноститѣ за по-нататъшно развитие се пресичаха и Лукова се затваряше въ този изрѣзанъ отъ самата нея магически кръгъ отъ който бѣше мѣчно да се излѣзе безъ да се скѣса и изнѣвери на една позната вече техника.

Въ сегашната си изложба, макаръ и не напълно, художницата изоставя досегашната си техника и започва друга, сжко така свободна и широка като първата, но съ отворени врата за по-нататъшно развиване. И действително, още щомъ влѣзете въ изложбената зала, положителниятъ резултатъ веднага личи и то въ ония работи, въ които художничката скѣсва съ стария си маниеръ на рисуване. Такива на първо мѣсто сж: „Портрета въ синьо“, свободно рисуванъ, добре изрѣзанъ и хармонизиранъ, този портретъ сочи голѣмитѣ възможности на това изкуство; „Портретъ“ № 40, както и най-хубавиятъ отъ автопортретитѣ ѝ — № 43. Тукъ художницата по много лекъ и свободенъ начинъ е постигнала едновременно съ външното физиономично и психологична правда.

Заслужава да бжде отбелязанъ като преходъ между единия

и другия маниеръ портретитѣ на арх. Берберовъ, който като прилика и сила, както и въ разпредѣление и уравнивяване на маситѣ, държи първо мѣсто. Сжко така добри и вътрешно почувствувани сж: Г-ца М. Ст. и „Дете“.

Забелязва се почти въ всички портрети на Лукова, че е почувствувано добре психологичното за всѣки отдѣленъ типъ и е предадено съ много малко сръдства, безъ да се навлиза въ излишни подробности. Отъ изложениитѣ цѣлѣта най-сполучлива, съ качество на декоративна картина и при това безъ претенции е „Цѣлѣта“.

Въ пейзажитѣ си Лукова се прикрива задъ единъ наивитетъ, който, избистренъ тепърва, може би ще даде добри резултати. Отъ натюрмортитѣ най-сполучливъ е „Круши“.

Съ малки изключения, почти всички работи на Лукова страдатъ отъ липса на чувство за композиция. И затова въ портретитѣ, нждето художницата се мѣчи да построи фигурата, ржцетѣ висятъ винаги безъ всѣкаква връзка съ тѣлото — г-жа Андреева, г-ца М. Ст. и др. Голѣмата картина „Рибари“ въ композицията ѝ е по-успѣшна.

ОТЪ К. Н. ПЕТКАНОВЪ

Една смъртъ

Харманитѣ пламнаха, издигнаха огнени езици до небето, освѣтиха на дълъж и ширъ тракийската равнина, раниха юнашка Странджа съ свѣткавица и угаснаха. Следъ нѣколко дни пѣтищата запущиха — разсърдени оси на паднаха българскитѣ села, чупѣха вратитѣ, грабиха покщнина, мжчиха старцитѣ за пари, раздърпахъ женитѣ, срещнаха, палиха села и овчарски колиби.

Тѣй турскитѣ орди потушиха Пре-

ображенското възстание въ Тракия. Страндженскитѣ села бѣха опожарени, населението разпрѣснато, като пилци изъ гората. Но най-страшното бѣ въ полето. Българскитѣ села бѣха заобиколени съ турски. Макаръ небето да бѣ широко и чисто и да закриляше Тракия, но пѣтищата бѣха заприщени, воденицитѣ затворени, дори и тревата бѣ забранена за добитѣка. Така бѣ и въ селото Каваклия, лозенградско. Брашното се свѣрши, селянитѣ започнаха да мелятъ на ржчни воденици. По цѣли дни въртѣха, за да смелятъ нѣколко оки брашно. Добитѣкътъ се задушаваше въ оборитѣ, а овцетѣ умираха въ кошаритѣ. Нѣколко смѣлчаци се

опитаха да изоратъ крайселскитѣ ниви, но изневидѣлица изсѣриха куршуми надъ главитѣ имъ, запрашиха въ угаритѣ и орачитѣ спасиха живота си съ бѣгство. Въ селскитѣ дворища бѣ тѣжно. Мжжетѣ обикаляха бледи, сж ржце въ джебоветѣ, не смѣха да си продуматъ. Вихрушка ще запраши изъ улицитѣ на селото, тѣ ще притаятъ дѣхъ, ще се скриватъ изъ оборитѣ и плѣваницитѣ, струваше имъ се, че ордитѣ пакъ сж се задали. Случайно ще писне дете и кръвта се дрѣпва отъ лицата имъ, всички колѣничатъ и се молятъ.

Страхътъ се шири изъ Каваклия цѣлъ месецъ. Дойдоха заптии, откраха виновнитѣ и непокорнитѣ и си